

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Brigity Chrástilové v právní věci **žalobce: K. N.**, zastoupen JUDr. Svatavou Míčkovou, advokátkou, se sídlem Palackého 11, Brno, proti **žalované: Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 20. 10. 2004, č. j. 41 Cad 94/2004 - 18,

takto:

- I.** Kasační stížnost **se zamítá**.
- II.** Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Ustanovené zástupkyni, advokátce JUDr. Svatavě Míčkové, se sídlem Palackého 11, Brno, **se** odměna za zastupování **určuje** částkou 773,50 Kč; odměna bude vyplacena do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění:

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadá kasační stížností shora označen rozsudek krajského soudu, kterým byla zamítnuta jeho žaloba vůči rozhodnutí žalované ze dne 29. 6. 2004, č. X; tímto rozhodnutím žalované byla zamítnuta stěžovatelova žádost o plný invalidní důchod pro nesplnění podmínek podle § 38 zákona č. 166/1995 Sb., o důchodovém pojištění, neboť stěžovatel není plně invalidní.

Stěžovatel v kasační stížnosti poukazuje na postižení očí, přičemž uvádí, že při ztrátě vidění jednoho oka je možný pokles schopnosti výdělečné činnosti až o 35 %, přičemž

stěžovatel je na pravé oko slepý a na levé oko se vidění stále zhoršuje až po nynější 4 dioptrie. Je přesvědčen, že jen na postižení očí má nárok na částečný invalidní důchod. Dále se ptá, jak byla v celkovém posouzení zhodnocena jeho další zdravotní postižení, domnívá se, že nijak. Dále v kasační stížnosti popisuje zdravotní potíže v oblasti páteře, s křečovými žilami, ušními šelesty a onemocněním prostaty. Tvrdí, že jeho zdravotní stav je vážný a velice špatný a není žádná ani malá naděje na vyléčení nebo částečné zlepšení. O plný invalidní důchod stěžovatel žádal již dvakrát, v roce 1998 a 2000, neúspěšně. Již před šesti lety v roce 1998 byl pokles schopnosti výdělečné činnosti hodnocen na úrovni 30 %, stěžovateli tedy není jasné, jak je možné, že tento stav přetrvává i po šesti letech. V doplnění kasační stížnosti ustanovenou advokátkou pak stěžovatel namítá, že nebyl poučen v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované, že za zákonem předvídaných okolností může podat návrh na ustanovení zástupce soudem. Pokud by v tomto smyslu poučen byl, o ustanovení zástupce by žádal, přičemž ten by jistě žádal o doplnění dokazování znaleckým posudkem, což stěžovatel sám nebyl schopen navrhnout. Znalecký posudek by jistě byl pro stěžovatele příznivý. Posudek posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí, které je samo orgánem sociálního zabezpečení, pro účely soudního řízení nemůže být přesvědčivým. Ve formuláři osvědčujícím poměry stěžovatele pro účely ustanovení advokáta v řízení o kasační stížnosti stěžovatel v závěru uvedl, že v červnu 2005 utrpěl mozkovou příhodu, ochrnutí na pravou polovinu těla. Přiložil nález neurologické kontroly (MUDr. M. z 2. 11. 2005, Poliklinika P., privátní neurologická ambulance) - stav regreduje, rp. Oxyphyllin a Anopyrin.

Žalovaná vyjádření ke kasační stížnosti nepodala.

Ze soudního a správního spisu plynou pro věc následující podstatná zjištění.

Stěžovatel žádal o plný invalidní důchod v minulosti již dvakrát, v roce 1998 a 2000, předmětem sporu je nyní jeho žádost z roku 2004. Ze soudních spisů sp. zn. 32 Ca 14/99 a sp. zn. 32 Ca 213/2000 Krajského soudu v Brně Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatel podal podvakrát žádost o plný invalidní důchod, která byla zamítnuta, přičemž rozhodnutí žalované bylo krajským soudem a posléze Vrchním soudem v Olomouci (k odvolání stěžovatele) potvrzeno. Z hlediska skutkového se u stěžovatele jedná o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, jenž byl v roce 1999 posudkovou komisí ministerstva klasifikován jako praktická slepota OD při degeneraci ret. et choriodeae myopica, lehká myopatie OS, hypacusis percp. bill. levis cum tinitus aurium a varikosní komplex DKK bilat. bez trofických defektů. V roce 2000 shledala posudková komise ministerstva, že souhrnem diagnóz u stěžovatele jsou praktická slepota OD, lehká myopie OS, hypacusis cum tinitus aurium, počínající varixy klidné bez trofických efektů, lumbalgie bez zn. kořenového dráždění a hypertrofie prostaty.

V projednávané věci jde v rozmezí šesti let o třetí spor o přiznání plného invalidního důchodu; lékař okresní správy sociálního zabezpečení hodnotil snížení schopnosti výdělečné činnosti u stěžovatel na úrovni 25 %, přičemž za určující zdravotní postižení považoval oční postižení, posudková komise Ministerstva práce a sociálních věcí hodnotila úroveň poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti 30 % podle též položky příslušného právního předpisu, za současného přihlídnutí ke všem ostatním zdravotním postižením.

Krajský soud v Brně žalobu proti rozhodnutí žalované zamítl, přičemž své rozhodnutí opřel o Posudek posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí, podle něhož zdravotní stav stěžovatele je sice dlouhodobě nepříznivý (na úrovni 30 %), ovšem nedosahuje

hodnot, jež předpisy o důchodové pojištění stanoví jako určující pro přiznání nároku na plný invalidní důchod (66 %).

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti (§ 109 odst. 2, 3 zákona č. 150/02 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“).

Stěžovatel uplatňuje důvody definované s. ř. s. v § 103 odst. 1 písm. d), tj. vadu řízení před soudem spočívající ve vadách zjištění skutkového stavu věci a dále ve vadách postupu soudu spočívajících zejména v absenci poučení o možnosti ustanovení zástupce pro řízení soudem a dále v údajné nepřesvědčivosti důkazu podaného posudkovou komisí ministerstva.

Kasační stížnost není důvodná.

Nárok na plný invalidní důchod jako dávku důchodového pojištění podle § 38 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, se zakládá splněním dvou podmínek: existencí plné invalidity a získáním potřebné doby pojištění. Plná invalidita je definována § 39 cit. zákona jako stav, kdy z důvodu nepříznivého zdravotního stavu poklesla schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66 %. Podle § 39 odst. 2 cit. zákona se při určování poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti vychází ze zdravotního stavu doloženého výsledky funkčních vyšetření a ze schopnosti pojištěnce vykonávat práce odpovídající zachovaným schopnostem s přihlédnutím k výdělečné činnosti, které vykonával před tím, než k takovému poklesu došlo, a k dosaženému vzdělání, zkušenostem a znalostem (přitom se bere ohled, zda jde o postižení trvale ovlivňující schopnost soustavné výdělečné činnosti, k adaptaci na zdravotní postižení a ke schopnosti rekvalifikace). Způsob posouzení a procentní míru poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti stanoví vyhláška č. 284/195 Sb., podle § 6 cit. vyhlášky se poklesem schopnosti soustavné výdělečné činnosti rozumí schopnost vlastní prací dosáhnout výdělek odpovídající tělesným, smyslovým a duševním schopnostem pojištěnce. Procentní míru poklesu stanoví příloha č. 2 cit. vyhlášky. Přitom se stanoví zdravotní postižení, které je příčinou dlouhodobě nepříznivě zdravotního stavu. Je-li těchto postižení více, hodnoty poklesu schopnosti výdělečné činnosti se nesčítají, v tomto případě se určí, které postižení je rozhodující příčinou nepříznivého zdravotního stavu a procentní míra poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti se stanoví podle tohoto zdravotního postižení, a to se zřetelem i k závažnosti ostatních zdravotních postižení (§ 6 odst. 3 cit. vyhlášky).

Podle § 4 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, Ministerstvo práce a sociálních věcí svými posudkovými komisemi posuzuje zdravotní stav a pracovní schopnost občanů pro účely přezkumného řízení soudního.

Podle § 36 odst. 1 s. ř. s. mají účastníci v řízení rovné postavení, soud je povinen poskytnout jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv a poskytnout jim poučení o jejich procesních právech a povinnostech v rozsahu nezbytném pro to, aby v řízení neutrpěli újmu. Podle § 35 odst. 8 s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát.

Občanský soudní řád se podle § 64 s. ř. s. použije v případě, že s. ř. s. nestanoví jinak, a to v části první a třetí, v rozsahu přiměřeném.

Podle § 71 s. ř. s. musí žaloba obsahovat žalobní body, z nichž je patrné, z jakých důvodů považuje žalobce napadené výroky rozhodnutí za nezákonné a jaké důkazy navrhuje provést k prokázání svých tvrzení.

Stěžejní podmínkou pro vznik nároku na plný invalidní důchod je existence plné invalidity; nepříznivý zdravotní stav zkoumají na prvním místě v řízení správním před žalovanou lékaři okresních správ sociálního zabezpečení (§ 8 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení). V řízení soudním krajský soud užívá Posudek posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí, v souladu s možností, kterou mu nabízí § 4 odst. 2 cit. zákona č. 582/1991 Sb. Pokud takovýto posudek nevzbuzuje pochybnosti v otázce jeho úplnosti a přesvědčivosti (úplností přitom lze shledávat takový stav, kdy posudková komise vzala v potaz všechny dostupné lékařské nálezy ze všech relevantních oblastí medicíny, zejména z hlediska namítaných nedostatků uváděných v řízení stěžovatelem) a pokud jde o přesvědčivost, jde v zásadě o to, aby pro soud, který nemá medicínské znalosti, byly závěry posudkové komise náležitě odůvodněny, pak není důvod ustanovovat v tomto řízení znalce. Z hlediska organizačního lze jen poukázat na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 92/95; i s. ř. s. umožňuje zjištění skutečného stavu věci prováděním jiných důkazů než posudkem posudkové komise ministerstva – pokud ovšem tento posudek splňuje požadavek úplnosti a přesvědčivosti, bývá důkazem stěžejním.

V posuzované věci je třeba v logice uplatněných námitek posoudit, zda stěžovatel obdržel v řízení před krajským soudem potřebná poučení, dále, zda dokazování provedené před krajským soudem respektovalo pravidla stanovená s. ř. s., a v konečném důsledku, zda nebyla porušena pravidla řízení upravující zjištění skutkového stavu věci, zde poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti.

Nejvyšší správní soud především uvádí, že je nutno zásadně odlišit řízení o žalobě a řízení o kasační stížnosti ve správním soudnictví. V řízení o kasační stížnosti se vyžaduje povinné zastoupení advokátem, v řízení o žalobě nikoli; Nejvyšší správní soud již v minulosti jednoznačně judikoval, že rozsah poučení o procesních právech je dán ustanovením § 36 odst. 1 s. ř. s., jenž je úpravou, která se použije prvotně, aniž by bylo nutno užít úpravu § 30 o. s. ř. Tyto dva procesní předpisy jsou ve vzájemném vztahu upraveném § 64 s. ř. s., tedy, o. s. ř. se užije přiměřeně jen tehdy, pokud úpravu neobsahuje s. ř. s. V posuzované věci takovou úpravu obsahuje, přičemž je nutno opakovaně zdůraznit rozdíl mezi řízením o žalobě a řízením o kasační stížnosti. V řízení žalobním se požadavek povinného zastoupení advokátem nevyskytuje; stěžovatel o ustanovení zástupce (kterým by v řízení o žalobě vůbec nemusel být advokát) nepožádal a potřeba ochrany práv stěžovatele v řízení žalobním nijak nevyplývala. Stěžovatel formuloval náležitě žalobu, vystupoval řádně a způsobem při nařízeném jednání; zde nezbyvá Nejvyššímu správnímu soudu než poukázat jednak na judikaturu zdejšího soudu, podle níž se rozsah poučovací povinnosti soudu o procesních právech povinnostech poměřuje možnou újmou, která by mohla účastníka řízení postihnout (srov. rozsudek ze dne 14. 4. 2005, č. j. 6 Ads 13/20004 - 20, publ. pod č. 616/2005 Sb. NSS), jednak na judikaturu Ústavního soudu, jenž poukázal na skutečnost, že poučení udělená soudem nesmí zmenšit odpovědnost účastníka řízení za jeho procesní postup, včetně odpovědnosti za to, zda v řízení vystupuje sám nebo za pomoci zástupce, včetně vlastní odpovědnosti za jeho volbu (srov. nález ÚS ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 104/96). Pokud v řízení o žalobě stěžovatel formuloval žalobní body, a v řízení vystupoval, aniž by jakkoli vyšla najevo potřeba ustanovit mu zástupce k ochraně jeho práv, pak nelze krajskému soudu klást k tíži, že explicitně stěžovatele v tomto řízení nepoučil o možnosti ustanovit mu pro řízení zástupce, kterým by ovšem nemusel být advokát. Ustanovení o. s. ř. se v tomto

případě neaplikuje, neboť s. ř. s. má svou výše uvedenou samostatnou úpravu. Jiná situace je v řízení o kasační stížnosti, kde podmínkou řízení je zastoupení stěžovatele advokátem – zde poučovací povinnost soudu navazuje na samotný přístup ke spravedlnosti, a proto Nejvyšší správní soud považuje vždy za procesně korektní, aby v tomto řízení byl stěžovatel poučen o možnosti ustanovení zástupce - advokáta soudem, za splnění zákonem předvídaných okolností. Řízení o žalobě a řízení o kasační stížnosti však nelze klást na roveň. Pokud tedy stěžovatel vystupoval jako žalobce zcela suverénně a nevznikla žádná pochybnost o tom, zda je schopen ochránit svá práva v samé jejich podstatě (nejde o to, na jaké odborné úrovni – k tomu srov, shora citovaný nálezn Ústavního soudu), pak nebylo třeba mu udělovat poučení o možném ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Jiná situace pak nastala v řízení o kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud proto k první námitce uzavírá, že stěžovatel v řízení o žalobě nemusel být nutně poučován o právu na ustanovení zástupce za situace, kdy nevyšla nijak najevo taková potřeba, a postup stěžovatele v tomto řízení nevyvolával představu o vzniku újmy předvídané § 36 odst. 1 s. ř. s. Potřeba ochrany práv stěžovatele, jenž zcela případně formuloval žalobu a vystupoval před soudem zcela konzistentně, nevyžadovala od soudu poučení o možnosti ustanovení zástupce, jehož odměnu a hotové výdaje hradí v takovém řízení stát. V řízení o žalobě proto není ve správním soudnictví za všech okolností a paušálně poučovat žalobce o možnosti ustanovit mu pro řízení zástupce (kterým ovšem vždy nemusí být advokát). Krajský soud proto v tomto ohledu nepochybil a tato námitka není důvodná.

Pokud jde o postavení posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí, tato otázka byla předmětem úvahy Ústavního soudu již ve věci sp. zn. II. ÚS 92/95; posudek této komise soud hodnotí spolu ostatními důkazy podle § 77 odst. 2 s. ř. s. – nevzbuzuje-li posudek pochybnosti o své úplnosti a správnosti, nebývá odůvodněn požadavek na doplnění dokazování ustanovením znalce. Úplnost posudku se obvykle shledává v tom, že se komise vypořádala s těmi skutečnostmi, jež namítá stěžovatel v žalobě, přesvědčivost pak v náležitém odůvodnění tak, aby tento závěr byl přesvědčivý pro soud, jenž nemá a nemůže mít odborné lékařské znalosti, na nichž posouzení invalidity závisí především.

Nejvyšší správní soud tedy konstatuje, že námitka stěžovatele opřená pouze o výtku organizačního začlenění posudkových komisí do rámce Ministerstva práce a sociálních věcí neobstojí, není-li rozvíta dalšími výtkami směřujícími k úplnosti či přesvědčivosti posudku. Takové námitky však stěžovatel ani původní kasační stížnosti, a ni v jejím doplnění ustanovenou advokátkou, neuplatňuje. Pokud stěžovatel v kasační stížnosti vypočítává své zdravotní obtíže, lze jen uvést, že všechny tyto obtíže byly v posudku komise uvedeny a zhodnoceny. Stěžovatel, ve vztahu k datu vydání napadeného správního aktu, uvedenému posudku nevytýká ani jeho neúplnost, ani jeho nepřesvědčivost. Jeho výtky je založena na subjektivním přesvědčení, že jeho zdravotní stav doznal za osm let, v nichž usiluje o přiznání plného invalidního důchodu, jistě změny k horšímu. Takovéto subjektivní přesvědčení ovšem nutno poměřovat objektivizací provedenou posudkovými lékaři; Nejvyšší správní soud porovnal ze všech postupných soudních spisů souhrn diagnóz, jež posudkové komise v průběhu oněch osmi let braly v úvahu, a konstatuje, že jedinou novou diagnózou v roce 2004, oproti roku 2000, je gonartróza I. stupně, přičemž toto postižení nemohlo zvrátit jinak stabilní nálezy svědčící pro základní trvalé postižení očí, které je hodnoceno konzistentně (na rozdíl od údajů uváděných stěžovatelem, je postižení vidoucího oka stále v nálezech očních lékařů uváděno v rozmezí tří dioptrií od roku 1999) – zde nutno podotknout, že soud věc hodnotí podle skutkového stavu, jak byl nalezen žalovanou k 29. 6. 2004 – pokud stěžovatel uvádí další postižení nastalá v období po tomto datu, nemohl

k nim ani krajský soud, ani zdejší soud přihlížet. Tato postižení mohou najít svůj reflex jedině v dalším řízení o dávku důchodového pojištění.

Posudku posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí, jenž se stal podkladem pro rozhodnutí krajského soudu, nelze vytknout ani neúplnost, ani nepřesvědčivost; jak shora uvedeno, nepřesvědčivost nelze dovozovat z organizačního začlení komisí. Stěžovatel pak v kasační stížnosti neuvádí konkrétní námítky ve vztahu k úplnosti posudku ani jeho přesvědčivosti. Komise částečně revidovala názor lékaře okresní správy sociálního zabezpečení v míře poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti, přičemž ve svém úsudku jasně vyjádřila, že přihlíží i k ostatním zdravotním postižením stěžovatele, jak vyžaduje shora citovaná právní úprava; přitom v době, kdy žalovaná posuzovala nárok na plný invalidní důchod při ztrátě jednoho oka nebo ztrátě vidění na jednom oku při zachované dobré zrakové funkci na druhém oku bylo možno hodnotit ztrátu schopnosti soustavné výdělečné činnosti mezi 20 až 35 %; pokud posudková komise shledala s ohledem na ostatní postižení ztrátu schopnosti na úrovni 30 %, neshledává Nejvyšší správní soud v tomto postupu ve vztahu k dějům minulým nějakou nelogičnost, neboť jediným přístupujícím postižením od roku 2000 byla u stěžovatele gonartróza I. stupně, kterou komise hodnotila jako nikoli stěžejní a rozhodující postižení, leč jako postižení odpovídající věku stěžovatele. K dalším dějům nastalým po vydání rozhodnutí žalované pak zdejší soud přihlížet nemůže a mohou být jedině předmětem dalšího řízení.

Nejvyšší správní soud neshledal vady řízení před krajským soudem, jež by mohly mít vliv na zákonnost rozhodnutí ve věci samé, a proto rozhodl tak, jak uvedeno ve výroku (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O nákladech řízení bylo rozhodnuto za použití § 60 odst. 1, 2 ve vztahu k § 120 s. ř. s. Stěžovatel v řízení neměl úspěch, proto mu právo na náhradu nákladů řízení nevzniklo, žalovaná takové právo nemá v důsledku přísné zákonné úpravy. Stěžovateli byla v řízení o kasační stížnosti ustanovena zástupcem advokátka, jež provedla v tomto řízení dva úkony, a to převzetí zastoupení a doplnění kasační stížnosti; podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., (advokátní tarif) náleží advokátu odměna ve věcech důchodového pojištění při tarifní hodnotě 500 Kč (§ 9 odst. 2 cit. vyhlášky) za dva úkony (§ 7 cit. vyhlášky) v částce 500 Kč, tomu odpovídá paušální náhrada hotových výdajů (§ 13 cit. vyhlášky) ve výši 150 Kč, celkem tedy 650 Kč. Protože ustanovená advokátka je plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšuje se tento nárok vůči státu o částku odpovídající dani, kterou je tato soba povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Částka daně vypočtená podle § 37 písm. a) a § 47 odst. 3 zákona č. 235/2004 Sb., činí 123,50 Kč. Ustanovené zástupkyni se tedy příznává odměna v celkové výši 773,50 Kč, jež bude vyplacena ve lhůtě stanovené ve výroku III. tohoto rozsudku

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. června 2006

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu

